

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมา

การศึกษาเป็นเครื่องมือที่สำคัญที่สุดในการพัฒนาประเทศ ไม่ว่าจะเป็นทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมืองและวัฒนธรรม โดยเฉพาะการพัฒนาบุคคล การทำให้บุคคลมีคุณภาพ เพื่อเป็นกำลัง อันสำคัญในการพัฒนาประเทศนั้น ต้องอาศัยกระบวนการจัดการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ การศึกษา ช่วยสร้างความรู้ ความคิด ทักษะ เจตคติ ใ้มนุษย์รู้จักตนเอง รู้จักชีวิต เข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อม ที่อาศัย แล้วนำความรู้ความเข้าใจมาใช้ในการแก้ไขปัญหา รวมทั้งสร้างสรรค์ชีวิตและสังคมให้ดียิ่งขึ้น (การดี อนันต์นาวิ. 2555 : 321) พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 ได้กำหนดไว้ว่า การศึกษานับว่ามีบทบาทสำคัญอย่างยิ่ง เพราะการศึกษาคือ กระบวนการเรียนรู้เพื่อความเจริญงอกงามของบุคคลและสังคม โดยการถ่ายทอดความรู้ การฝึกอบรม การสร้างสรรค์ความก้าวหน้าทางวิชาการ เป็นปัจจัยเกื้อหนุนให้บุคคลเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ความมุ่งหมายของการจัดการศึกษาเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรมและวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่น ได้อย่างมีความสุข (สำนักงานรับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา. 2548 : 5) เพื่อเป็นหลัก ในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และเป็นเข็มทิศชี้แนะในการพัฒนาสังคมไทยได้อย่างยั่งยืน และส่งเสริม ให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ โดยเน้นความรู้ คุณธรรม กระบวนการเรียนรู้ และพัฒนาสังคมไทยให้เป็นสังคมที่มีความเข้มแข็ง มีคุณภาพด้านสังคม คุณภาพที่มีความเที่ยงธรรม มั่นคง โปร่งใส ประชาชนมีสิทธิ เสรีภาพเป็นสังคมแห่งภูมิปัญญา การเรียนรู้ที่ทุกคนในสังคมมีความ ใฝ่รู้ พร้อมทั้งจะเรียนรู้อยู่เสมอ เป็นสังคมแห่งสมานฉันท์ มีความเอื้ออาทรต่อกัน เป็นสังคมที่มุ่งฟื้นฟู สืบสาน ธารงไว้ซึ่งเอกลักษณ์ ศิลปะ วัฒนธรรมไทย ให้ความสำคัญของการศึกษาที่จะเป็นเครื่องมือ ในการสร้างคน สร้างงาน สร้างชาติ ทำให้เกิดการปฏิรูปการศึกษาในทศวรรษที่สอง (พ.ศ. 2552 - พ.ศ. 2561) ที่มุ่งเน้นให้คนไทยได้เรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ โดยมีเป้าหมายหลักเพื่อพัฒนา คุณภาพตามมาตรฐานการศึกษา และการเรียนรู้อย่างทั่วถึง (ภาวิดา ธาราศิริสุทธิ. 2551 : 143)

ภารกิจในการจัดการศึกษาในปัจจุบัน ถือว่าเป็นงานสำคัญอย่างยิ่ง ที่ต้องจัดให้กับประชาชน พลเมือง ความเจริญรุ่งเรือง ความเสื่อมและความถดถอยของประเทศชาติย่อมขึ้นอยู่กับการจัดการศึกษา ของรัฐบาลที่จัดให้กับประชาชนพลเมืองนั่นเอง (รุ่ง แก้วแดง. 2549 : 2) นอกจากนี้การบริหารจัดการ สถานศึกษาจะบรรลุวัตถุประสงค์ตามนโยบายของรัฐได้ต้องอาศัยการบริหารจัดการที่ดี ซึ่งคุณภาพ

การศึกษาขึ้นอยู่กับความรู้ ความสามารถ และทักษะการบริหารงานของผู้บริหารสถานศึกษาในด้านต่าง ๆ ดังนั้นผู้บริหารสถานศึกษาจึงเป็นผู้ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งในการบริหารสถานศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2549 : 30) จะเห็นได้ว่าปัจจัยที่มีผลกระทบต่อคุณภาพการศึกษาของนักเรียนมีหลายอย่าง เช่น ระบบการบริหาร ผู้บริหารสถานศึกษา ครู ผู้ปกครอง นักเรียน ตลอดจนผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง แต่ปัจจัยที่สำคัญที่สุด คือ ผู้บริหารสถานศึกษา และในการจัดการศึกษาจะประสบผลสำเร็จได้นั้น ผู้บริหารสถานศึกษาต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ ความเข้าใจในหลักการบริหารหรือการจัดการ ตลอดจนทักษะการบริหารจัดการ (รุ่ง แก้วแดง. 2549 : 3) สอดคล้องกับแนวความคิดของ แคทซ์ (Katz. 1995 : 33) ที่กล่าวไว้ว่า ทักษะที่จำเป็นของผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จมี 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านเทคนิควิธี ผู้บริหารต้องมีความรู้ ความสามารถและความชำนาญในการปฏิบัติงาน มีเทคนิคการคิดเชิงกลยุทธ์ วางแผนกำหนดนโยบายและทิศทางของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน 2) ด้านมนุษยสัมพันธ์ ผู้บริหารต้องมีความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่นอย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการสร้างความสัมพันธ์ที่ดีกับผู้ร่วมงานทุกระดับ ยอมรับนับถือให้เกียรติซึ่งกันและกัน และ 3) ด้านความคิดรวบยอด ผู้บริหารต้องมีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการทำงาน เข้าใจกฎหมายระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ในการกำหนดวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา การกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ ภาระงาน ยุทธศาสตร์ ที่จะนำสถานศึกษาไปสู่เป้าหมาย เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

การจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก อยู่ในความดูแลของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย มีหน้าที่ในการส่งเสริมและสนับสนุนจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีมาตรฐานและมีคุณภาพ ทั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งเอง และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่รับถ่ายโอนจากส่วนราชการอื่นมาอย่างต่อเนื่อง การจัดการศึกษาในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เป็นการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่มีอายุตั้งแต่แรกเกิด - 5 ปี โดยการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ด้านร่างกาย ด้านอารมณ์ ด้านสังคมและด้านสติปัญญาในแต่ละคนตามศักยภาพ และบริบทสังคม วัฒนธรรม ประเพณีที่เด็กอาศัยอยู่ เพื่อสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีให้เด็กปฐมวัยพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เพื่อให้ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ. 2548 : 3) สำหรับการบริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเพื่อให้เกิดประโยชน์และผลตามที่ต้องการนั้น ทั้งจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในความดูแลของกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 317 แห่ง ประกอบด้วย ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจังหวัดระยอง จำนวน 121 ศูนย์ จังหวัดจันทบุรี จำนวน 133 ศูนย์ และจังหวัดตราด จำนวน 63 ศูนย์ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ยังมีความ

หลากหลาย ทั้งในด้านโครงสร้างการบริหารงาน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการ ด้านบุคลากร ด้านอาคารสถานที่ สิ่งแวดล้อมและความปลอดภัย ด้านวิชาการและกิจกรรม ตามหลักสูตร ด้านการมีส่วนร่วมและการสนับสนุนจากชุมชน และด้านการส่งเสริมเครือข่าย การพัฒนาเด็ก ดังนั้นจึงกำหนดมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อให้การบริหารจัดการมีคุณภาพได้มาตรฐาน และมีประสิทธิภาพเท่าเทียมกัน (กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น. 2553 : 1) ซึ่งผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจะต้องมีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงทักษะการบริหารของตนเอง ให้เป็นผู้บริหารที่มีคุณภาพ มีความรู้ ความสามารถ กล้าคิด กล้าทำ กล้าตัดสินใจ กล้าแสดงออก มีทักษะในเชิงการบริหารงาน ได้เป็นอย่างดี มีคุณธรรม จริยธรรมต่อตนเองและเพื่อนร่วมงาน มีความเป็นผู้นำทางด้านวิชาการและวิชาชีพ รู้เท่าทันเหตุการณ์การเปลี่ยนแปลงด้านการจัดการศึกษาอยู่เสมอ (สัมมาธิชัย. 2553 : 57)

จากความสำคัญดังกล่าว ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะทำการวิจัยเรื่อง การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด เพื่อให้ทราบถึงทักษะการบริหารของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด และนำผลการวิจัยเป็นแนวทางในการปรับปรุง พัฒนาทักษะการบริหารของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพ ตลอดจนการนำข้อมูลไปใช้ในการวางแผนการบริหารทักษะการบริหารของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราดให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์ดังต่อไปนี้

1. เพื่อศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการบริหารของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามสถานภาพ และขนาดของสถานศึกษา

ประโยชน์ของการวิจัย

ข้อมูลที่ได้จากการวิจัย ทำให้ทราบทักษะการบริหารของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ซึ่งเป็นข้อมูลและประโยชน์ต่อผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ในการวางแผนพัฒนาให้มีทักษะการบริหาร อันจะทำให้เป็นที่ยอมรับของผู้บังคับบัญชา ซึ่งจะนำไปสู่การบริหารงานให้เกิดประสิทธิภาพต่อไป

ขอบเขตของการวิจัย

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ปีการศึกษา 2558 จำนวน 952 คน แบ่งเป็น ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 119 คน และครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 833 คน
2. กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารและครูผู้ดูแลเด็กศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ปีการศึกษา 2558 กำหนดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้ตารางเทียบหา กลุ่มตัวอย่างของ เครจซี่และมอร์แกน (Krejcie and Morgan, 1970 : 607 - 610) และการสุ่มแบบ แบ่งชั้นตามสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) โดยใช้ขนาดของสถานศึกษาเป็นชั้น ในการแบ่งได้กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยทั้งสิ้น จำนวน 357 คน แบ่งเป็น ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดเล็ก ประกอบด้วย ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 45 คน และครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 91 คน ศูนย์พัฒนา เด็กเล็กขนาดกลาง ประกอบด้วย ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 15 คน และครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 50 คน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดใหญ่ ประกอบด้วย ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน 32 คน และครูผู้ดูแลเด็ก จำนวน 124 คน

ตัวแปรที่ศึกษา

1. ตัวแปรอิสระ แบ่งเป็นดังนี้
 - 1.1 สถานภาพ จำแนกเป็น
 - 1.1.1 ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
 - 1.1.2 ครูผู้ดูแลเด็ก
 - 1.2 ขนาดของสถานศึกษา จำแนกเป็น
 - 1.2.1 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดเล็ก
 - 1.2.2 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดกลาง
 - 1.2.3 ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดใหญ่
2. ตัวแปรตาม ได้แก่ ทักษะการบริหารของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ใน 3 ด้าน ได้แก่
 - 2.1 ด้านเทคนิควิธี
 - 2.2 ด้านมนุษยสัมพันธ์
 - 2.3 ด้านความคิดรวบยอด

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ มีนิยามศัพท์เฉพาะที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัย ดังนี้

ทักษะการบริหารของผู้บริหาร หมายถึง ความสามารถของผู้บริหารในการบริหารงาน และกิจกรรม ตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้อย่างรวดเร็วและถูกต้องให้บรรลุตามวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป แบ่งเป็น 3 ด้าน ได้แก่

1. ด้านเทคนิควิธี หมายถึง ผู้บริหารต้องมีความรู้ ความสามารถและความชำนาญในการปฏิบัติงาน มีเทคนิคการคิดเชิงกลยุทธ์ วางแผนกำหนดนโยบายและทิศทางของสถานศึกษาได้อย่างชัดเจน เทคนิคในการตัดสินใจบนพื้นฐานของข้อมูลสารสนเทศ เทคนิคการสั่งการ การมอบหมายงาน การประเมิน การสอนงาน เทคนิคในการใช้สื่อ อุปกรณ์ เทคโนโลยีได้อย่างคล่องแคล่ว และเทคนิคในการระดมความคิดเห็นการทำงานแบบร่วมมือ

2. ด้านมนุษยสัมพันธ์ หมายถึง ผู้บริหารต้องมีความรู้ ความสามารถในการทำงานร่วมกับผู้อื่น มีความยืดหยุ่น เข้าใจในความแตกต่างระหว่างพฤติกรรมและวัฒนธรรม มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี อธิษาศัยดีกับผู้ร่วมงานทุกระดับ ยอมรับนับถือให้เกียรติซึ่งกันและกัน เป็นแบบอย่างที่ดีในฐานะสมาชิกของกลุ่ม มีผลทำให้เกิดความร่วมมือ ร่วมใจ และโน้มน้าวให้ผู้อื่นเข้ามามีส่วนร่วมในการปฏิบัติงาน เกิดความศรัทธาและความเชื่อมั่นแก่บุคลากรรอบข้างในการปฏิบัติงาน

3. ด้านความคิดรวบยอด หมายถึง ผู้บริหารต้องมีความรู้ ความเข้าใจในกระบวนการทำงาน เข้าใจกฎหมาย ระเบียบต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษา ในการกำหนดทิศทางวิสัยทัศน์ของสถานศึกษา การกำหนดนโยบาย วัตถุประสงค์ ภาระงาน ยุทธศาสตร์ ที่จะนำสถานศึกษาไปสู่เป้าหมาย เพื่อให้การบริหารสถานศึกษาบรรลุวัตถุประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

สถานภาพ หมายถึง ตำแหน่งหน้าที่หรือภาระหน้าที่ที่ปฏิบัติในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ได้แก่

1. ผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง บุคลากรที่รับผิดชอบ หรือได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบกำกับดูแลบุคลากรและการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ให้เป็นไปตามนโยบาย และวัตถุประสงค์ของสถานศึกษา

2. ครูผู้ดูแลเด็ก หมายถึง บุคลากรซึ่งทำหน้าที่หลักทางด้านการเรียนการสอนและส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนด้วยวิธีการที่หลากหลายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด

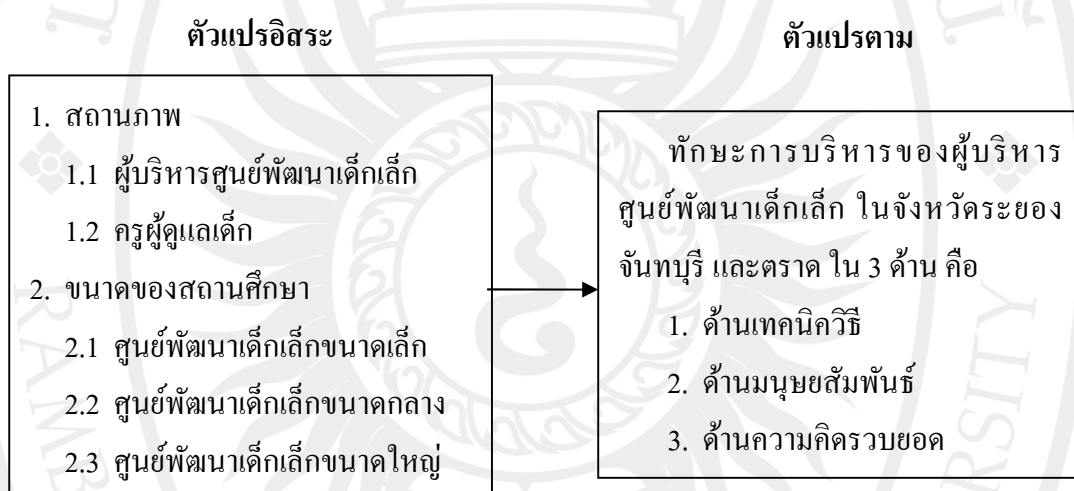
ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก หมายถึง สถานศึกษาที่ให้การอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาเด็กอายุระหว่าง 2 – 5 ปี ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ขนาดของสถานศึกษา หมายถึง การกำหนดขนาดของสถานศึกษาตามจำนวนนักเรียน ซึ่งแบ่งตามเกณฑ์ตามมาตรฐานการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สำนักประสานและพัฒนาการจัดการศึกษาท้องถิ่น กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย แบ่งออกเป็น 3 ขนาด ดังนี้

1. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดเล็ก หมายถึง จำนวนนักเรียนไม่เกิน 50 คน
2. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดกลาง หมายถึง จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 51 - 80 คน
3. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดใหญ่ หมายถึง จำนวนนักเรียนตั้งแต่ 81 คนขึ้นไป

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษาทักษะการบริหารของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด ได้ศึกษาตามกรอบแนวคิดทักษะการบริหาร 3 ด้าน ของแคทซ์ (Katz, 1995 : 33) ดังภาพประกอบ 1

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สมมุติฐานในการวิจัย

1. ทักษะการบริหารของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามสถานภาพ แตกต่างกัน
2. ทักษะการบริหารของผู้บริหารศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ในจังหวัดระยอง จันทบุรี และตราด จำแนกตามขนาดของสถานศึกษา แตกต่างกัน